

נאמנות בחיי הנישואין

מתן תורה נחשב לחתונה בין הבורא לעם ישראל.
מהי הנאמנות שנדרשת במערכת היחסים הזאת?

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

חג השבועות

THE
SHLUCHIM
OFFICE

In honor of
אליהו מאיר בן אסתר שיחי'
for a רפואה שלימה
for a full speedy and complete recovery
and much Nachas from his entire family

לתרומות והקדשות, צרו קשר info@jewishinsights.org
כדי להוריד מערכי שיעור נוספים, בקר באתר www.JewishInsights.org/he

Published and Copyright 2023 by
Shluchim Office International
816 Eastern Parkway, Brooklyn,
NY 11213
718.221.0500

5783 - 2023

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפסו, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר תב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - בבלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שווייץ

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל יוסוצקי
אדמיניסטרציה | מענדל גרינברג

משרד השלוחים
יו"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג

עברית
עריכה לשונית | הרב זושא גרייזמאן
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל טופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

תוכן השיעור

א. עימות בשמים.....5

כאשר משה רבינו עלה להר סיני לקבל את התורה, ביקשו המלאכים שהתורה תינתן להם (מקור 1). שואל הרבי, כיון שמלאכים לא שייכים לענייני התורה כפי שהם בעולם, מה הייתה בקשתם? ועונה: הם רצו לקבל את התורה כפי שהיא ברוחניות.

קטע אופציונלי: סיפור מעניין בנוגע ללימוד משנה בגן העדן בצורה רוחנית (מקור 2).

ב. כיצד מתחננים?.....8

אישה נקנית בשלוש דרכים: בכסף, בשטר או בביאה (מקור 3). הנישואין הללו נקראים 'קידושין', כי לאחר נישואיה היא הופכת ל"הקדש" על כל העולם (מקור 4). נמצאנו למדים שבנישואין יש שני מרכיבים: א. היחס הקדוש לשאר העולם ב. שלושת הדרכים לבניית הקשר בין בני הזוג.

ג. הנישואין עם הבורא.....11

רבי עקיבא אמר ש"שיר השירים" הוא קודש קודשים, משום שהשירים רומזים ליחס שבין הקב"ה לבני ישראל. (מקור 5).

כשם שנישואין כוללים בתוכם 'קדושה' לשאר העולם, כך גם בנישואין בין בני ישראל לקב"ה, הם הפכו להיות "קדושים" ביחס לעולם. במה זה מתבטא? אסור לאדם להנות מהעולם ללא ברכה. כל מה שיש בו שייך לבוראו – לה', והוא התיר לנו ליהנות ממנו בתנאים מסוימים (מקור 6).

(בסגנון אחר: כפי שבנישואין גשמיים אישה אינה יכולה להיות נשואה לבעלה ולאדם אחר באותו זמן. כך גם ברובד הרוחני, יהודי אינו יכול להיות נשוי לה' וגם לעולם הזה. הוא לא צריך לפרוש מן העולם, אך עליו לדעת למי הוא באמת נשוי, ומהן סדר העדיפויות שלו.)

גם המרכיב השני קיים בנישואין שלנו לקב"ה. ישנן שלוש דרכים להינשא לה': א) ביאה – מצוות שהן בגופו של אדם. ב) כסף – מצוות הקשורות עם נכסי האדם. ג) שטר – לימוד התורה שנקראת ספר. אנו רואים כאן דבר מעניין. קידושין על ידי כסף או שטר יכולים להיעשות על ידי שליח. אך הדרך השלישית – ביאה, חייבת להיות רק על ידי הבעל, כמובן. כך גם בשלושת סוגי המצוות. מצוות של כסף ושטר, אפשר לעשותן על ידי שליח, אך ישנן מצוות שהן בגופו של אדם ואותן חייבים לעשות לבד.

ההוראה מזה: על אף שקבלת התורה והמצוות בהר סיני הייתה לפני אלפי שנים, צריכים בכל יום ויום לשמר את הניצוץ וההתלהבות (מקור 7). ההתלהבות צריכה להתבטא בשני המרכיבים: הקדושה מן העולם, והחיבור עם הקב"ה בשלשת הדרכים, מצוות שבגופו, לימוד התורה ומצוות שבנכסיו.

מוסד הנישואין כפי שאנו מכירים אותו נובע ממוסד הנישואין שבין הקב"ה ובני ישראל. על מנת לקדש אישה, יכול הבעל להשתמש בשלוש דרכים שונות. גם בני ישראל "מתקדשים" באותן שלוש דרכים שמהוות ערוץ להתקשר ו"להתקדש" לקב"ה.

השיעור לחג השבועות

משיחת יום ג' פ' חוקת, ג' תמוז, ה'תשכ"ג
לקבוצת תלמידים משיבת "נר ישראל" טורונטו, בחדרו הקדוש
הנחה בלתי מוגה
תורת מנחם כרך ל"ז עמוד 97 והלאה

א. עימות בשמים

בחג השבועות, אנו חוגגים את מתן תורה בהר סיני. כאשר משה רבינו עלה להר סיני על מנת לקבל את התורה, הוא שהה שם ארבעים יום ולילה. מה הוא עשה שם במשך כל ארבעים הימים? מספרת לנו הגמרא במסכת שבת על אירוע מדהים שהתרחש בשמים, בו משה היה צריך להתעמת עם מלאכי מעלה.

<< הרבי

משה והמלאכים

כשם שענייני התורה ישנם בעולם למטה כפי ששייכים לגוף גשמי, כמו כן ישנם ענייני התורה כפי שהם למעלה.

לתלמיד
עמ' 3

כי הנה, קודם שירדה התורה למטה היתה כבר התורה למעלה, ועד שהמלאכים ביקשו שהתורה תינתן להם, "תנה הודך על השמים"¹ (כפי שמובא בגמרא במסכת שבת²).

מקור 1 מסכת שבת, דף פ"ח עמוד ב' ואילך

רבי יהושע בן לוי. מגדולי חכמי התלמוד. חייו רצופים אירועים מופלאים. הודות לחסידותו המופלגת פגש לעיתים קרובות את אליהו הנביא שלימדו את תורת הסוד. נפטר בגיל מופלג זקן ושבע ימים. מסופר כי כאשר בא לגן עדן יצא אליהו הנביא לקראתו כשהוא קורא: "פנו מקום לבן לוי".

ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השׁרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו?

לתלמיד
עמ' 3

אמר להן: לקבל תורה בא.

אמרו לפניו: המדה גנוזה שגנוזה לה תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? "מה אנוש פי תזכרנו וכן אדם פי תפקדנו? ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים!"

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזיר להן תשובה.

אמר לפניו: רבונו של עולם, מתירא אני שמא ישרפוני בהכל שבפיהם.

אמר לו: אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה...

אמר לפניו: רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה? "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". אמר להן: למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם?

שוב: מה כתיב בה? "לא יהיה לה אלקים אחרים". בין עמים שרויין, שעובדין עבודת גלולים?

שוב: מה כתיב בה? "זכור את יום השבת לקדשו" – פלום אתם עושים מלאכה, שאתם צריכין שבות?

1. תהלים ה, ב.
2. פה, ב.

שוב: מה פתיב ביה? "לא תשא" – משא ומתן יש ביניכם?

שוב: מה פתיב ביה? "כבד את אביך ואת אמך" – אב ואם יש לכם?

שוב: מה פתיב ביה? "לא תרצח", "לא תנאף", "לא תגנב". קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם?

מִיד הוֹדוּ לוֹ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא...

מִיד כֹּל אֶחָד וְאֶחָד נִעְשָׂה לוֹ אוֹהֵב וּמְסֵר לוֹ דְבָר, שְׁנֹאָמַר: "עֲלִיתָ לְמָרוֹם שְׁבִית שְׁבִי לְקַחַת מִתְּנוּת בְּאָדָם" – בְּשֹׂכֵר שֶׁקָּרְאוּהוּ "אָדָם", לְקַחַת מִתְּנוּת.

אִף מִלֵּאָה הַמּוֹת מְסֵר לוֹ דְבָר, שְׁנֹאָמַר: "וַיִּתֵּן אֶת הַקְּטָנִת וַיִּכְפֹּר עַל הָעָם", וַאֲמַר: "וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמְּתִים וּבֵין הַחַיִּים וְגו'" – אִם לֹא שָׁאָמַר לוֹ מִלֵּאָה הַמּוֹת סִגְלָה זֶה, הָאֵם הִיָּה יוֹדֵעַ?

זמן קצר לאחר מכן בני ישראל חטאו ובמדבר פרצה מגפה שהפילה עשרות אלפי חללים. משה רבינו אמר לאחיו אהרן, 'רוץ להקטיר קטורת במשכן וכך תיפסק המגפה'. אהרן עשה כפי שנצטווה ועצר את המגפה. שואלת הגמרא, מהיכן ידע משה רבינו שהקטורת עוצרת מגפות? ומתצרת, שזו הייתה המתנה שמלאך המוות נתן למשה רבינו. הוא סיפר לו שהקטורת עוצרת מגפות.

<< הרבי

מה הם חשבו?

ולכאורה אינו מובן: כיון שאצל מלאכים לא שייכים עניני התורה כפי שהם בעולם למטה, כמו הענין של קידושי איש ואשה שאינו שייך כלל אצל מלאכים - אם כן מה הייתה בקשתם שהתורה תינתן להם?

ועל כן צריך לומר, שהמלאכים ביקשו לקבל וללמוד את התורה כפי שהיא ברוחניות³, שכן, עניני התורה ישנם גם ברוחניות, ותורה כזו - כמו שהיא ברוחניות העניינים - יכולים גם המלאכים ללמדה.

מה עושים הצדיקים והמלאכים בגן העדן? יושבים ונהנים מזיו השכינה ולומדים תורה. לימוד התורה כפי שהוא בגן עדן הוא כמובן ברובד רוחני ועמוק הרבה יותר, וזוהי התורה שהם רצו לקבל.

משנה כפי שלומדים בגן עדן - קטע אופציונלי

להלן סיפור מעניין אותו סיפר הרבי הקודם באחת מהתוועדויותיו, כפי שתועד ברשימותיו של הרבי.

מקור 2 אוצר רשימות, ע' שב

אֲסַפֵּר לָכֵם מַעֲשֵׂיהַ, כְּאֲשֶׁר הִבְטַחְתִּי אוֹר לְשִׂמְחַת תּוֹרָה, וְלֹא תִשְׁאַלוּ פְּרִטֵי הָעֶבֶדְא, כִּי לֹא אֲסַפְּרָם.

3. ראה גם לקו"ש הי"ח ע' 31, ובהנסמן שם.

ר' שמואל דובער (ליפוב) מבוריסוב. מגדולי חסידי חב"ד. היה חסיד של ארבעה אדמו"רים: הרבי האמצעי, הרבי הצמח צדק, הרבי המהר"ש והרבי הרש"ב.

ר' שמואל בער מבוריסוב, ה'יה ב'ידידות ב'יותר עם אדמו"ר נשמתו ע'דן [הרבי הרש"ב], ואף על פי כן, על דבר זה (העבדא דלקמן) לא ספר לו מעולם, ורק ב'שהרגיש שקרבו זמיו, ספרה לאדמו"ר נשמתו ע'דן.

וזה דבר העבדא:

בשנת תרי"ד בליל שמחת תורה, נרדמ ר' שמואל בער... ובצד בית הצמח צדק ה'יה חדר צ'דדי שנמשך ומסתעף מן הבית כ'מין כ'נה, ושם דר אדמו"ר מהר"ש נשמתו ע'דן.

לאחר זמן, הקיץ ר' שמואל בער משנתו, והנדחל לחדר השני בדירת הצמח צדק, והנה פתאום נפתחה דלת חדר הצמח צדק, ויראהו יוצא במהירות, ויצא וידפק בחלון דירת אדמו"ר מהר"ש נשמתו ע'דן, ויכנסו שניהם – הצמח צדק ואדמו"ר מהר"ש נשמתו ע'דן – אל החדר ששם בפנה עמד ר' שמואל בער, ורעדה א'חזתו, וישמע את הצמח צדק אומר לאדמו"ר מהר"ש נשמתו ע'דן: זקני (אדמו"ר הזקן) הכטיח לבוא וללמד משנה במסכת ס'כה, כפי שלומדים אותה בגן ע'דן התחתון, ושניהם נכנסו לחדר הצמח צדק. ויגש ר' שמואל בער אל הדלת, וישמע דבורים א'חדים, וי'רדם.

הרבי הקודם סיפר את הסיפור ולא העניק שום הסברים. יתירה מזו, הוא הבהיר מראש שגם באם ישאלו פרטים הוא לא ישתפם.

לאחר החג, נכנס הרבי אל חותנו, הרבי הריי"צ וביקש לשמוע את הפרטים. הרבי הריי"צ סיפר לו איזו משנה זו הייתה ואיך פירשו אותה בגן העדן. הפירוש הוא בסגנון הקבלה ועמוק מאוד, ולא נביא אותו במסגרת השיעור.

עד כאן קטע אופציונלי.

בהמשך לנאמר, לוקח הרבי בתור דוגמא דין שמופיע בתורה, ומלמד אותו בצורה רוחנית.

ב. כיצד מתחתנים?

מקור 3 מסכת קידושין, דף ב' עמוד א'

האשה נקנית בכסף, בשטר ובביאה.

לתלמיד
עמ' 5

רש"י

בכסף – נותן לה כסף או שוה כסף, ואומר לה: הרי את מקדשת לי.
שטר – כותב לה על הנגר, אף על פי שאינו שוה פרוטה, "הרי את מקדשת לי".
ביאה – בא עליה ואמר: "התקדשי לי בביאה זו".

<< הרבי

אישה נשואה היא "מקודשת"

בהתחלת מסכת קידושין⁴ שנינו: "האשה נקנית בשלש דרכים... בכסף בשטר ובביאה". ופשטות הדברים - שמדובר אודות הקשר והשייכות בין איש ואשה בישראל, שנקרא בשם "קידושין", שהאיש מקדש את האשה והאשה נעשית מקודשת לו.

לתלמיד
עמ' 5

ומבואר בגמרא⁵ שהקשר בין איש ואשה נקרא בשם "קידושין" - לפי ש"אסר לה אכולא עלמא כהקדש", היינו, שנוסף לכך שנעשית שייכות מיוחדת בין האיש והאשה, ניתוסף גם ביחס לכל העולם, ש"אסר לה אכולא עלמא כהקדש", ולא עוד אלא שהיחס השלילי לכל העולם ("אסר לה אכולא עלמא כהקדש") הוא ענין עיקרי, עד כדי כך שעל שם זה נקרא כללות הקשר והשייכות שבין איש לאשה בשם "קידושין".

מקור 4 מסכת קידושין, דף ב' עמוד ב' (עם ביאור ותרגום הרב עדין אבן-ישראל)

ומה טעמה של לשון זו של חכמים שקוראים ללקיחת אשה "קדושין"? – משום שאוסר אותה בעלה בקדושיה על כל העולם כהקדש, ולכן משתמשים בלשון "קדושי" אשה.

לתלמיד
עמ' 5

אישה נשואה נקראת בלשון התלמוד "מקודשת". מה הפירוש "מקודשת"? כשם שנכסי "הקדש" – קדושים ושייכים לקב"ה, ואסור לאף אחד ליהנות מהם, כך גם אישה לאחר נישואיה הופכת להיות "הקדש" על כל העולם, ואסורה על כל גבר אחר. וכשם שנוהגים בחפצים קדושים עם כבוד, כך גם כאן – גברים אחרים צריכים להתנהג מתוך כבוד לאישה נשואה ו"מקודשת".

ז.א. הנישואין קושרים את גורלם של בני הזוג יחד, ויחד עם זה מנתקים את בני הזוג משאר האנשים בעולם. חלק בלתי נפרד מהנישואין הוא, הנאמנות של בני הזוג זה לזו וזו לזה. וכפי שרואים בפועל, שמעשים שמבטאים קשר עם מישהו זר, מערערים את הנאמנות של בני הזוג ומפרקים את הבית.

לכן נקרא כל מעשה הנישואין - קידושין, שמדגיש את החשיבות הגדולה של הנאמנות בקשר הנישואין.

4. קבוצת התלמידים הנ"ל למדו באותו זמן מסכת קידושין (המור"ל).
5. קידושין ב, ריש ע"ב.

מאיפה זה נובע? הגמרא אומרת "שלשה שותפים יש באדם – הקביה, אביו אמר (נידה לא א). ז.א. שהנישואין הם מעשה קדוש וחשוב שבו בני הזוג באים בברית בין זה לזו, יחד עם השותף השלישי – הקביה, והוא זה שמעניק להם את הכוח העצום והנדיר הזה ליצור חיים בעולם הזה.

ולכן, זה לא סתם הסכם, כמו הסכם עסקי בין אנשים, שהם יכולים להחליט מה יכלול ההסכם ועל מה הם מוכנים לוותר. זהו הסכם קדוש, ביאה בברית עם הקביה, ולכן הקדושה היא מרכיב מרכזי בהסכם הנישואין – קידושין.

<< הרבי

שלוש דרכים להינשא

וענין זה נעשה בשלש דרכים, בכסף, בשטר ובביאה, כמבואר פרטי הדברים בזה בהמשך דברי המשנה והגמרא.

לתלמיד
עמ' 5

וכללות החילוק בין שלש הדרכים שעל ידן נקנית האשה לבעלה:

כסף: כאשר האיש נותן לאשה כסף או שוה כסף - הרי אינו נותן חלק מגופו, כי אם דבר חיצוני בלבד, אבל, דבר חיצוני זה צריך להיות בעל חשיבות - "בפרוטה ובשוה פרוטה", שבזה יכולה לקנות חיי נפשה⁷, מה שאין כן פחות משוה פרוטה שאינו דבר חשוב להיות קשור עם חיות הנפש.

לתלמיד
עמ' 6

שטר: גם כאשר השטר כשלעצמו אינו שוה פרוטה⁸, מכל מקום, כאשר הבעל כותב על השטר הרי את מקודשת לי, והאשה מקבלת את השטר ברצונה (שהרי קידושין צריכים להיות ברצון האשה⁹), הרי היא מקודשת.

ביאה: היא השייכות הפנימית בין האיש לאשה, ועל ידי זה נעשית תכלית ענין הקידושין - "פרו ורבו ומלאו את הארץ"¹⁰.

(בימים הקדומים - לפני מתן תורה - הדרך להינשא הייתה פשוטה. גבר ואישה שהביעו את רצונם להינשא, היו עוברים לגור יחד ומממשים את נישואיהם.

לאחר מתן תורה, קבעה התורה להינשא בהליך חוקי ומסודר שהתבטא באחד משלשה דרכים: בשטר, בהליך של נתינת כסף או ביחסי אישות. ההליך צריך להיות בפני עדים, והבעל צריך להצהיר יהרי את מקודשת לי. המטרה הייתה לוודא שהליך הנישואין נעשה בכובד ראש וברצינות הראויה, ולא כחלק מתאוה רגעית בצורה בלתי-מכובדת. בימינו, המנהג שנקבע ע"י חכמים הוא לקדש בקידושי כסף ע"י טבעת הקידושין).

למדנו אם כן, שבדין קידושי גבר ואישה ישנם שני מרכיבים:

א. קידושין מלשון קדושה - חלק בלתי נפרד מהנישואין הוא הנאמנות של בני הזוג אחד לשני, והניתוק שלהם משאר האנשים בעולם.

ב. שלוש דרכים ליצור את החיבור בין בני הזוג: כסף, שטר או יחסי אישות.

ויש לבאר תוכן כללות ענין הקידושין וחלותם על ידי שלש דרכים הנ"ל - ברוחניות העניינים.

בחלק הבא נלמד על הרובד הרוחני של הדינים הללו.

9. שם ב. ב. רמב"ם הל' אישות רפ"ד.
10. בראשית א, כה.

6. דעת ב"ה - במשנה שם.
7. ראה תניא פל"י (מה, סע"ב).
8. קידושין ט, א.

ג. הנישואין עם הבורא

שיר השירים היא המגילה הראשונה שבחמש המגילות, ופסוק הפתיחה של המגילה מייחס אותה לשלמה המלך – "שיר השירים אָשֶׁר לְשִׁלְמֹה". המגילה מורכבת מסדרה של שירי אהבה המתארים את חיפושיהם ההדדיים של האוהבים בין כרמים ושדות מלבליים. חז"ל פירשו את המגילה כאלגוריה ליחסי עם ישראל עם אלוקיו, ובכמה קהילות היא נקראת בציבור בשבת חול המועד פסח ובערבי שבת.

מקור 5 משנה, מסכת ידים, פרק ג' משנה ה'

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֵין כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ כְּדַאי כְּיוֹם שְׁנַתָּן בּוּ שִׁיר הַשִּׁירִים לְיִשְׂרָאֵל, שְׁכָל הַפְּתוּבִים קָדָשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קָדָשׁ קָדָשִׁים.

לתלמיד
עמ' 7

בין החכמים התקיים דיון איזה מהספרים קדוש ומה צריך להיות כלול בתנ"ך. היו שחשבו, ש"שיר השירים" המלא בדברי אהבה לא נחשב כספר קודש. נעמד רבי עקיבא והכריז ש"שיר השירים" קדוש יותר משאר הספרים. מדוע? משום שהשירים הללו רומזים ליחס שבין הקב"ה לבני ישראל.

<< הרבי

מתן תורה – יום הנישואין

מובא במדרשי חז"ל שכל "שיר השירים" רומז על ענין הקידושין שבין הקב"ה וכנסת ישראל, שהקב"ה הוא הבעל וכנסת ישראל היא אשתו של הקב"ה¹¹.

לתלמיד
עמ' 7

וכן מובא במשנה במסכת תענית¹²: "ביום חתונתו זה מתן תורה", היינו, שבשעה שהקב"ה נתן את התורה לבני ישראל, אזי היתה ה"חתונה" בין הקב"ה ובני ישראל.

והיינו, שבשעת מתן תורה בחר הקב"ה בבני ישראל - "ובנו בחרת מכל עם ולשון"¹³ - שיהיו קשורים עמו, כמו שכתוב¹⁴ "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש".

נישואין משמעותם "קידושין"

וענין זה נקרא בשם "קידושין" - כלשון הכתוב "גוי קדוש" - על דרך קידושי איש ואשה ש"אסר לה אכולא עלמא כהקדש", והיינו, שיהודי צריך להסתכל על כל עניני העולם שהם אסורים עליו כהקדש, כפי שמובא בגמרא במסכת ברכות¹⁵ "כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו נהנה מקדשי שמים".

כשם שנישואין בין גבר לאישה כוללים בתוכם קדושה, והאישה הופכת ל"קדושה" על שאר העולם, והקשר של גברים אחרים עמה צריך להיות בצורה מכובדת ונאותה, כך גם ברובד הרוחני של הנישואין בין בני ישראל לקב"ה. הם הפכו להיות "קדושים" לגבי העולם, והיחס והקשר שלהם עם העולם צריך להיות בצורה נאותה ונכונה.

במה זה מתבטא?

11. יתרו יט, ו.
12. כו, ב.
13. לה, סע"א.

14. ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 320. ח"ט ע' 213. חל"ד ריש ע' 143. ועוד.

15. ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ס ס"ד.

מקור 6 תלמוד בבלי, מסכת ברכות, דף ל"ה עמוד א'

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל הַנְּהֵנָה מִן הָעוֹלָם הִזָּה בְּלֹא בְרָכָה בְּאֵילוּ נְהֵנָה מִקְדָּשֵׁי שָׁמַיִם, שְׁנֵאמַר: "לֹה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ".

לתלמיד
עמ' 7

התלמוד אומר לנו שהעולם אינו הפקר. כל מה שיש בו שייך לבוראו – לה', והוא התיר לנו ליהנות ממנו בתנאים מסוימים: כאשר השימוש הוא בדרך נאותה ולמטרה טובה, ללא גזל או עבירה אחרת. וגם אז, לפני השימוש מברכים ברכה המסמלת בקשת רשות והכרה בכך שהעולם שייך לה'. באופן הזה, השימוש וההנאה שלנו מהעולם נעשים בצורה קדושה ונאותה.

נמצאנו למדים, שכאשר אנו מדברים על הנישואין בין הקב"ה לעם ישראל, קודם כל יש בהם מרכיב של "קדושה". כל חפצי העולם "קדושים" לגבינו ואנו יכולים ליהנות מהם רק בצורה נאותה ומתאימה, כפי שהתורה מורה לנו.

בסגנון אחר:

כפי שבנישואין גשמיים אישה אינה יכולה להיות נשואה לבעלה ולאדם אחר באותו זמן. זה לא עובד. כך גם ברובד הרוחני, יהודי אינו יכול להיות נשוי לה' וגם לעולם הזה. האם זה אומר שעלינו להיות פרושים מהעולם? התשובה היא בוודאי שלא. עלינו לחיות בעולם הזה ויחד עם זה להיות קשורים לקב"ה. אך בעומק לבנו, עלינו לדעת מה סדר העדיפויות שלנו. לפעמים יש רגעים בהם אנו צריכים להחליט מה באמת חשוב לנו. להיות יהודי או להיות איש העולם הגדול? ללכת ליום כיפור לבית הכנסת על חשבון טיול מדהים או להיפך?

זה מה שמלמדים אותנו דיני הנישואין. כשם שכאשר אישה נישאת לגבר, היא מחליטה שהיא קשורה אליו ולא לגברים אחרים, כך גם ברובד הרוחני. כאשר יהודי מחליט שהוא קשור לה' – זה בא מעל לכל דבר אחר. אין זה בהכרח קונפליקט יומי, אך כאשר הוא מגיע, יש לדעת כיצד להחליט. ויהודי בתוך תוכו יודע שהוא יבחר בקב"ה.

סיפור לבחור בקב"ה

לצד ענף היהלומים המשגשג באנטוורפן שבבלגיה, פורחת בעיר גם תעשייה מפותחת של תכשיטים. גם בתחום זה השתלבו היהודים בהצלחה רבה. אליהו הוא יהודי שהיגר לבלגיה מגרוזיה, בעל חנות לתכשיטי זהב ברחוב שיש בו חנויות רבות דומות.

לפני כמה שנים נרקם קשר חם בינו ובין הרב שבתאי סלבטיצקי, שליח חב"ד ורב קהילה באנטוורפן. בזכות הקשר הזה החל אליהו לקיים כמה מצוות, כמו הנחת תפילין ושמירת כשרות. מפעם לפעם הוסיף מצווה חדשה לרשימת המצוות שכבר קיים.

אבל בתחום אחד נחל הרב סלבטיצקי כישלון חרוץ – שמירת שבת. כרוב חבריו הסוחרים, גם אליהו פתח את חנותו בשבתות. "זה יום המכירות הטוב ביותר", טען אליהו. הרב היה אומר לו שזה כסף ללא ברכה, אך ללא הועיל.

יום אחד בא אליהו אל הרב ועיניו נוצצות. "החלטתי שלא לפתוח עוד את חנותי בשבת", בישר בהתרגשות. הרב סלבטיצקי היה נרגש אף הוא. "כל הכבוד!", אמר לאליהו ונשק לו על מצחו. עברו חודשים ואליהו דבק בהחלטתו.

יום ראשון אחד, התקשר אליהו אל הרב סלבטיצקי. "כבוד הרב, אני חייב לדאות אותך בדחיפות!", אמר. "בוא", הזמינו הרב. כשהופיע היה אליהו נסער. "אני צריך תיקון, תיקון גדול!", אמר.

"במה מדובר?", התעניין הרב בזהירות. אליהו החל לספר את שאירע ביום האתמול

— בשבת. זו הייתה השבת שלפני תחילת השנה האזרחית. שבת זו נקראת בפי סוחרי הזהב היהודים באנטוורפן — כמה אבסורדי — 'שבת הגדול', משום שבשבת זו הכול קונים תכשיטים לנשותיהם. היקף המכירות נוסק למעלה והרווח בהתאם.

"כל הלילה התהפכתי על מיטתי", התוודה אליהו. "המחשבה על יום המכירות הגדול שאחמיץ מחר לא הרפתה ממני. כשקמתי בבוקר חשתי כי מעיי נהפכים בקרבי. התגברתי והלכתי לבית הכנסת. כל התפילה לא הייתי מרוכז. בשובי מהתפילה החלטתי לעבור, רק לעבור, דרך הרחוב של החנויות, להציץ ולהמשיך הלאה.

"אני נכנס לרחוב. מה אומר לך, כבוד הרב? זה היה מחזה קשה בשבילי. כל החנויות מלאות קונים עד אפס מקום. רק החנות שלי סגורה, ריקה ושוממה.

"פתאום הבחין בי חבר מחנות סמוכה. 'היי, אלי! מה קורה? פרשת לגמלאות?!', שאל בתימהון. דבריו כמו חתכו בבשרי. 'לא פותח בשבת', עניתי. הוא הביט בי כפי שמביטים באדם שיצא מדעתו. 'אני רציני לגמרי. כבר כמה חודשים אני פותח את החנות בשבת', אמרתי.

"הוא הישיר מבט לעיניי ואמר: 'שמע טוב, אלי, תן אתה לאלוקים את כל שבתות השנה, אבל שבת אחת הוא חייב לתת לך. לסגור חנות ב'שבת הגדול'?! אני מתפלא עליך... פקח את העיניים, ראה מה קורה כאן!', אמר והצביע על ההמון שגדש את חנותו ואת שאר החנויות.

"כמעט התפתיתי. ברגע האחרון נשאתי את רגליי ומיהרתי לביתי. נכנסתי הביתה מבולבל כולי. עשיתי לאשתי ולילדיי 'קידוש' ולפתע חשתי סחרחורת. לנגד עיניי ריחפו צמידים, שרשרות, טבעות ושאר תכשיטים. חשבתי על חבריי שבסוף היום יצחקו כל הדרך לבנק וליבי נחמץ. רגליי ביקשו להוליכני חזרה אל החנות.

"ברגע הזה ידעתי כי עליי לעשות צעד קיצוני. 'לא מרגיש טוב', פלטתי, 'אני הולך לנוח'. הסתגרתי בחדר-השינה. רוקנתי לתוכי חצי בקבוק וודקה וכעבור דקה או שתיים שקעתי בשינה עמוקה שממנה התעוררתי רק בערב. לשבחה של אשתי ייאמר כי לא הציקה לי בשאלות מיותרות. כנראה חשה כי דבר-מה מסעיר אותי.

אליהו סיים את סיפורו. "כבוד הרב", אמר, "אני באמת מצטער על שכך עברה עליי השבת — בשכרות ובשינה. באתי אליך לבקש תיקון".

לפתע הבחין אליהו כי עיניו של הרב סלבטיצקי דומעות. אליהו החל לבכות גם הוא. "כל כך נורא המצב? אין לי שום תיקון?!", שאל בחרדה.

הרב סלבטיצקי נזקק לכמה דקות כדי להירגע מהתרגשותו. "לא, אליהו יקירי, לא הבנת. אני בוכה על גודל העוון שלך. להפך, אני בוכה מקנאה. אתה פשוט צדיק. למעשה, אתה הרבה יותר מצדיק, שכן 'במקום שבעלי תשובה עומדים, אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד!'"

אליהו נראה נבוך. "ראה", הסביר הרב, "אני בוחן את השבת שעברה עליי ומנסה להשוותה לשבת שלך. אני קמתי בבוקר, טבלתי במקווה, הלכתי לבית הכנסת והתפללתי בנחת וברוגע. שום דבר לא טרד את שלוות השבת שלי ושום סערה לא התחוללה בקרבי. שבתי הביתה לסעודת שבת, עם דגים, בשר וזמירות. ממש תענוג. ובכן, מה השבת תרמה לי — זה ברור לגמרי. לעומת זאת, מה אני נתתי לה, מה אני הקרבת למענה — על כך אין לי תשובה של ממש. ואילו השבת שלך, לאחר שהיית רגיל במשך שנים לפתוח את חנותך

בשבת, התגברת וחדלת מכך. והנה אתה ניצב מול כל החנויות המלאות קונים, מתלבט ומתייסר – ובכל זאת מצליח לעמוד בניסיון העצום. יש לך מושג איזה עונג גרמה השבת שלך במרומים? כעת אתה מבין מדוע אני מקנא בך? ...

אליהו חש מעודד מדברי הרב. בליבו כבר ידע כי מכאן והלאה שמירת השבת לא תהיה עוד ענין ללבטים ולספקות. לאחר שעמד בפיתוייה של 'שבת הגדול', דבר כבר לא ישבור אותו.

(מעשה שהיה, שיחת השבוע 920)

<< הרבי

שלוש דרכים להינשא לה'

ועל זה אמרו שהשידוך וההתקשרות של בני ישראל עם הקב"ה - שכללותו הוא על ידי התורה, "ביום חתונתו זה מתן תורה" - הוא "בשלוש דרכים, בכסף בשטר ובביאה", שהם שלושת הענינים שבהם מתחלקת התורה עצמה.

לתלמיד
עמ' 7

ועל דרך מאמר חז"ל¹⁶ "על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים", היינו, שכללות התורה נחלקת לשלושת הענינים, תורה, עבודה וגמילות חסדים, ועל דרך זה ישנה גם החלוקה של כללות התורה לשלושת הענינים של כסף, שטר וביאה¹⁷.

לתלמיד
עמ' 8

והענין בזה - שכללות המצוות נחלקים לשלושה סוגים: (א) מצוות שהן בגופו של אדם, (ב) רוב המצוות שאינן בגופו, אלא הן קשורות עם הענינים שבהם מתעסק ומתייגע בכל ימותיו, שכללותם הם נכסיו של אדם, (ג) מצוות הקשורות עם כחות הנפש, שעיקרם הוא כח החכמה, הבנה והשגה.

וזוהי החלוקה של שלושת הענינים, כסף, שטר וביאה:

(א) ביאה - קאי על המצוות שהם בגופו של אדם.

(ב) כסף - כסף לאו דוקא, אלא כולל גם שוה כסף - מתייחס למצוות הקשורות עם נכסיו של אדם.

(ג) שטר - שלמדים¹⁸ מגירושין שבהם נאמר¹⁹ "וכתב לה ספר גו" - רומז על לימוד התורה שנקראת ספר, "ספר התורה הזאת"²⁰.

החלוקה היא מוח ומעשה, ובמעשה עצמו יש מצוות הקשורות בנכסים ומצוות שעושים עם הגוף.

יש דברים שאתה חייב לעשות בעצמך

ועל פי זה יומתק שכשם שבקיום המצוות יש חילוק בין מצוות שבגופו למצוות שאינם בגופו, שמצוות שאינם בגופו אפשר לקיימן גם על ידי שליח, מה שאין כן מצוות שבגופו צריך לקיימן בעצמו ולא עוזרת שליחות, כמו מצות תפילין, שאי אפשר לצאת ידי חובתו על ידי שליח כיון שזוהי מצוה שבגופו (כמבואר בארוכה בפוסקים²¹) - כן הוא גם בשלש הדרכים, כסף, שטר וביאה שבהן האשה נקנית, שקידושין בכסף ובשטר יכולים להיות גם על ידי שליח²², מה שאין כן קידושי ביאה שאינם יכולים להיות על ידי שליח.

20. תבוא כה, סא.
21. ראה תוס' רי"ד לקידושין מא, א.
22. קידושין שם. רמב"ם שם הי"ד-ה.

16. אבות פ"א מ"ב.
17. ראה גם תו"מ חכ"ו ריש ע' 181. וש"נ.
18. קידושין ה, א. רמב"ם הל' אישות פ"ג ה"כ.
19. תצא כד, ג.
20. תצא כד, ג.

בשלוש הדרכים של קידושין אנו רואים דבר מעניין. קידושין בין גבר לאשה על ידי כסף או שטר יכולים להיעשות על ידי שליח. אך הדרך השלישית – ביאה, חייבת להיות רק על ידי הבעל, כמובן.

כך גם בשלוש סוגי המצוות. המצוות שנמצאות בסוג של כסף ושטר, אפשר לעשותן על ידי שליח. אפשר לתרום דרך עמותה, ואפשר גם לשכור מורה שילמד את בנך במקומך. אך ישנן מצוות שהן בגופו של אדם – כמו הנחת תפילין או שמירת שבת, ואותן חייבים לעשות לבד. אי אפשר לשלם למישהו לעשות זאת בשבילך.

צעד אחר צעד לנישואין מושלמים

וזהו תוכן הענין של "האשה נקנית בשלש דרכים כו" – שהתחלת ההתקשרות בין בני ישראל להקב"ה צריכה להיות לכל הפחות על ידי אחד משלושת הענינים הנזכרים לעיל, ו"מצוה גוררת מצוה"²³, שהולך "מחיל אל חיל"²⁴, עד שיבוא לקיום כל שלשת הקוים, שאז יהיה לא רק התחלת הקידושין, "האשה נקנית", ענין האירוסין בלבד, אלא גם שלימות ענין הנישואין והחתונה של האשה זו כנסת ישראל והאיש זה הקב"ה.

לתמיד
עמ' 8

על דרך הצחות ניתן לומר:

ישנה אמרה ידועה שכל קהילה צריכה אנשים שהם D.

Daveners – מתפללים. Doers – פעילים. Donors – תורמים.

יש אנשים שמגיעים בגופם לפעילות ולתפילות באופן קבוע, וכך תורמים לקיומה של הקהילה. יש אנשים שתורמים כסף לבית הכנסת. ויש אנשים פעילים – הם עוזרים בהכנות, בפרסום וכן הלאה, וכך מסייעים לקהילה.

לרוב האנשים יש D אחד. לאנשים מובחרים יש שניים. אבל רק יחידים מצטיינים בכל השלושה. הם גם מגיעים לתפילות ולפעילות בצורה קבועה, גם עוזרים בהכנות וגם תורמים לפעילות.

לפועל, אנו מעודדים כל אחד לעשות את החלק שהוא אוהב, ומצווה גוררת מצווה, ולבסוף הוא מתחבר גם לאופקים האחרים.

גם כאן, אומר הרבי, הקשר עם הקב"ה צריך להתחיל עם אחד מהסוגים, זו שאליה אתה הכי מתחבר. אם אתה אדם אינטלקטואלי – תלמד תורה. אם אתה נדבן – תרום לצדקה. ואם אתה אדם רוחני יותר – הנח תפילין, התפלל, וכן הלאה. ומכיון שמצווה גוררת מצווה, מעשה אחד יגרור אחריו את השני, וכן הלאה, וכך תתקדם בכל שלושת הסוגים.

לשמר את הניצוץ

כל יועץ נישואין שמכבד את עצמו כתב לפחות כתבה אחת או שתיים על 'איך שומרים על הניצוץ' – איך משמרים בשנים מאוחרות יותר את האהבה וההתלהבות של תחילת הנישואין. השאלה הזאת לא נולדה אתמול, וגם לא התחילה בחיי הנישואין הפשוטים בין גבר לאשה, היא כתובה כבר בתנ"ך בנוגע לנישואי בני ישראל לקב"ה.

הלימוד וההוראה מזה:

לתמיד
עמ' 8

אמרו חז"ל²⁵ "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", היינו, שאף על פי שכללות הענין של קבלת התורה והמצוות (במעמד הר סיני) היה לפני אלפי שנה, מכל מקום, צריכים בכל יום ויום לקבל מחדש את התורה והמצוות באהבה ובשמחה על דרך שהיה בפעם הראשונה.

25. ראה ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ו. ש"ע אדה"ז או"ח סס"א ס"ב. ועוד.

23. אבות פ"ד מ"ב.
24. תהלים פד, ה. וראה ברכות ומו"ק בסופן.

מקור 7 ספר דברים, פרק ו' פסוק ו'

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ. **לתלמיד**
עמ' 9

רש"י

אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם. לֹא יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּדִיּוּטָגְמָא לְשָׁנָה שְׂאִין אָדָם סוּפְנָה, אֶלֶּא כְּחֵדְשָׁה שֶׁהַכֹּל רָצִין לְקַרְאָתָהּ. דִּיּוּטָגְמָא – מְצוּת הַמְּלֶךְ הַבָּאָה בְּמִכְתָּב.

<< הרבי

ובענין זה יש הוראה לכל אחד ואחד מישראל, ובפרט בחורים שנמצאים באוהלה של תורה, שאצלם צריכה להיות חיות יתירה בלימוד התורה, ולימוד מביא לידי מעשה²⁶, חיות יתירה בקיום המצוות - שבכל יום ויום צריכים מחדש ("כחדשים") לקבל על עצמם את הענין של "אסר לה אכולי עלמא כהקדש", היינו, שמלבד ענין הקשור עם אמירת ברכה כו', אין להם שייכות עם עניני העולם;

ובמה היא התעסקותם - לילך "מחיל אל חיל" בלימוד התורה וקיום המצוות, החל מאחת משלוש הדרכים: מצוה שבגופו (ביאה), ענין הקשור עם הבנה והשגה, לימוד התורה (שטר), ועד לרוב המצוות שאינם בגופו (כסף),

ועל ידי זה נעשה השידוך והקשר שלהם עם הקב"ה קשר של קיימא על כל השנה כולה.

את השיחה שלמדנו היום, אמר הרבי בחדרו לקבוצת בחורים משיבת "נר ישראל" בטורונטו שהגיעה במיוחד אל הרבי.

הרבי הסביר להם, שמימוש תביעת התורה שהתלהבות מקבלת התורה והמצוות צריכה להיות כאילו היא אירעה היום – צריכה להתבטא בשני המישורים שנזכרו לעיל.

במישור הקדושה: בחור צריך לזכור מדי יום, שהיחס שלו לעולם שמסביבו צריך להיות קדוש. כפי שהסברנו קודם, עליו לדעת מהו סולם העדיפויות שלו. מה שחשוב זה ללמוד תורה ולקיים מצוות. השתתפות במשחק כדורגל יכולה להיות מהנה – אבל היא לא ממש חשובה.

כמו כן, ההתלהבות צריכה להתבטא בחיבור עם הקב"ה באחת משלוש הדרכים, מצוות שבגופו, לימוד התורה ומצוות שבכסיו.

משיחת יום ג' פ' חוקת, ג' תמוז, ה'תשכ"ג
לקבוצת תלמידים משיבת "נר ישראל" טורונטו, בחדרו הקדוש
הנחה בלתי מוגה
תורת מנחם כרך ל"ז עמוד 97 והלאה

26. ראה קידושין מ, ב. וש"נ.